

RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK

XIIe KAMER

A R R E S T

**nr. 217.999 van 15 februari 2012
in de zaak A. 200.117/XII-6581**

In zake: de VZW INRICHTENDE MACHT VAN DE VLAAMSE
KATHOLIEKE HOGESCHOOL VOOR WETENSCHAP &
KUNST
bijgestaan en vertegenwoordigd door
advocaten David D'Hooghe en Ian Arnouts
kantoor houdend te 1000 Brussel
Loksumstraat 25
bij wie woonplaats wordt gekozen

tegen:

Clara FASTENAEKELS
bijgestaan en vertegenwoordigd door
advocaat Kris Wauters
kantoor houdend te 3500 Hasselt
Gouverneur Roppesingel 131
bij wie woonplaats wordt gekozen

I. Voorwerp van het administratief cassatieberoep

1. Het administratief cassatieberoep, ingesteld op 9 mei 2011, strekt tot de nietigverklaring van het besluit nr. 2011/026 van 6 april 2011 van de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen.

II. Verloop van de rechtspleging

2. Bij beschikking nr. 6988 van 26 mei 2011 is het cassatieberoep toelaatbaar verklaard.

De verwerende partij heeft een memorie van antwoord ingediend en de verzoekende partij heeft een memorie van wederantwoord ingediend.

Auditeur Jurgen Neuts heeft een verslag opgesteld.

De partijen zijn opgeroepen voor de terechtzitting, die heeft plaatsgevonden op 10 januari 2012.

Staatsraad Geert Van Haegendoren heeft verslag uitgebracht.

Advocaat Ian Arnouts, die verschijnt voor de verzoekende partij, is gehoord.

Auditeur Jurgen Neuts heeft een met dit arrest eensluidend advies gegeven.

Er is toepassing gemaakt van de bepalingen op het gebruik der talen, vervat in titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973.

III. Feiten

3. De Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen heeft in het bestreden besluit nr. 2011/026 van 6 april 2011 de volgende feitelijke gegevens in overweging genomen:

“3.1. Verzoekende partij was tijdens het academiejaar 2009-2010 ingeschreven in het tweede opleidingstraject van de master in de Architectuur, klasgroep 2.

Verzoekende partij stelde bij aangetekend schrijven van 29 november 2010 een verzoekschrift in bij de Raad tegen de beslissing van de departementale interne beroepscommissie van 22 september 2010 waarbij ze niet geslaagd werd verklaard. Het extern beroep werd afgewezen op grond van onontvankelijkheid.

In het academiejaar 2010/2011 schreef de verzoekende partij zich opnieuw in voor de 2de master in de architectuur. Haar opleidingsprogramma bestond nog uit drie opleidingsonderdelen. Zij behaalde tijdens de eerste examenperiode bij beslissing van de examencommissie d.d. 16 februari 2011 voor twee vakken een creditbewijs. Het opleidingsonderdeel ‘beroepspraktijk 3’ dat zij eveneens opnieuw diende af te leggen werd intussen vervangen door het opleidingsonderdeel ‘mar33 management’. Voor dit opleidingsonderdeel behaalde zij echter een onvoldoende resultaat van 7/20.

Het betreffende gewijzigde opleidingsonderdeel heeft nu een gewicht van 5 studiepunten in plaats van 8 studiepunten. Het bestaat uit drie onderdelen, m.n. bedrijfsbeheer, management en recht, telkens gegeven door een andere docent die elk hun eigen cursus hanteren. Verzoekende partij behaalde respectievelijk op de drie onderdelen een score van 7/20, 5/20 en 8/20 wat een totaal score gaf van 7/20.

Het examen van het opleidingsonderdeel 'mar33 management' was een mondeling examen met een schriftelijke voorbereiding van 20 minuten.

Voorliggend beroep betreft specifiek het examenresultaat behaald op dit opleidingsonderdeel. Verzoekende partij betwist tevens het feit dat zij niet werd gedelibereerd en bijgevolg haar diploma niet verkreeg.

3.2. Verzoekende partij stelde op datum van 22 februari 2011 een intern beroep in bij departementale beroepscommissie.

Zij vraagt de vernietiging van de examenbeslissing op grond van de schending van het onpartijdigheidsbeginsel, gelijkheidsbeginsel en het redelijkheidsbeginsel. Met betrekking tot de gehanteerde examenvorm roept zij als middel in de schending van het vertrouwensbeginsel.

Verzoekende partij betwist tevens de gehanteerde deliberatiecriteria.

In de loop van de interne beroepsprocedure op 1 maart wijst zij in dit verband tevens op een bijzondere niet-studiegerelateerde omstandigheid.

3.3. Bij beslissing van 7 maart 2011 van de interne beroepscommissie na de verzoekende partij op 1 maart 2011 te hebben gehoord werd het intern beroep tegen de examenbeslissing van 16 februari 2011 ontvankelijk doch ongegrond verklaard.

De op 16 februari 2011 toegekende examenresultaten werden herbevestigd.

Wat de bijzondere omstandigheid betrof die de verzoekende partij aanhaalde als grond om voor tolerantie in aanmerking te komen was de commissie van oordeel dat dit middel niet ontvankelijk was omdat het niet begrepen was in het intern ingediende beroepsschrift. Het werd slechts op de dag van de hoorzitting te berde werd gebracht. De interne beroepscommissie oordeelde dat zij verder geen bevoegdheid had om de examencommissie die op het ogenblik van de deliberatie niet op de hoogte was van deze omstandigheid, terug samen te roepen.

De beslissing op intern beroep werd per aangetekend schrijven verstuurd en op 11 maart 2011 ter kennis gebracht van de verzoekende partij.

3.4. Bij aangetekend schrijven van 16 maart 2011 diende verzoekende partij een verzoekschrift in bij de Raad."

3.2. Met de thans bestreden beslissing verklaart de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen het beroep van Clara Fastenaekels -thans verwerende partij- ontvankelijk en gegrond, vernietigt hij de beslissing van 7 maart 2011 van de departementale beroepscommissie en beveelt de "bevoegde instantie van de verwerende partij" -thans verzoekster- om uiterlijk 9 mei 2011 een nieuwe beslissing te nemen.

IV. Onderzoek van de middelen

4. Verzoekster voert drie cassatiemiddelen aan.

A. Eerste middel

Uiteenzetting van het middel

5. In het eerste middel voert verzoekster de miskennen aan van het “beschikkingsbeginsel, luidens welke de partijen in een geschil zelf de grens aanduiden van datgene waaromtrent zij betwisting wensen te voeren, zodoende dat het een rechtscollege niet toekomt om ‘ultra petita’ te beslissen”. Zij betoogt in dat verband dat “de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen uitspraak [heeft] gedaan over de vraag of de verzoekende partij gerechtigd was om na 15 november 2010 nog wijzigingen aan de examenvorm aan te brengen, terwijl zulks geenszins het voorwerp uitmaakte van het beroep dat studente Fastenaekels bij de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen heeft ingediend”.

Dit middel werkt zij uit als volgt:

“(i) Betreffende het verbod ultra petita te beslissen

24. Krachtens het algemeen rechtsbeginsel ‘ne eat iudex [...] ultra petita partium’ is het verboden om uitspraak te doen over niet-gevorderde zaken en dient bij het spreken van recht in eerste instantie aldus gelet te worden op de wijze waarop een zaak aanhangig is gemaakt:

‘het ligt immers in de aard van de jurisdictionele functie dat de bevoegdheid van de rechter uitgeoefend wordt binnen de perken van de dagvaarding of van het inleidend verzoekschrift, waarbij het geschil bij de rechtbank of de Raad van State wordt aangebracht’.

25. Aldus dient ook de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen zich bij het vellen van haar arresten te houden aan de elementen die in het inleidend verzoekschrift worden aangebracht. Indien dit beginsel niet wordt gerespecteerd, dat wordt er geoordeeld ‘ultra petita’, dus over meer dan hetgene dat voor beoordeling was voorgelegd.

(ii) Toepassing t.a.v. het bestreden arrest

26. In het inleidend verzoekschrift d.d. 16 maart 2011 heeft Clara Fastenaekels drie middelen uitgewerkt, waarvan het tweede was gesteund op:

‘een schending van artikel 134, vierde lid OER en van het rechtszekerheids- en vertrouwensbeginsel als beginsel van behoorlijk bestuur.’ [...]

27. De Hogeschool voor Wetenschap & Kunst heeft in haar antwoordnota [...] dan ook in de eerste plaats een verweer gevoerd t.a.v. deze kritieken. De beweerde schending van het vierde lid van artikel 134 van het OER was hierbij zeer éénvoudig te weerleggen, nu de hierin verplichte 20 minuten schriftelijke voorbereidingstijd zeker is verleend.

Het verweer kon zich aldus vooral toespitsen op de beweerde schending van het vertrouwen dat bij Clara Fastenaekels (en de andere studenten) zou zijn verwekt. Opnieuw was de kritiek eenvoudig te weerleggen, nu Clara Fastenaekels hoegenaamd geen gewag kon maken van rechtmatige verwachtingen in haren hoofde.

In het kader van een eerste procedure voor de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen had zij immers reeds de voorbereiding met schriftelijke paper aangevochten. Bovendien heeft Clara Fastenaekels als één van de weinigen niet deelgenomen aan de petitie om het schriftelijk werkstuk alsnog te behouden (na de arresten nrs. 2010/79 en 2010/90 van de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen) [...]. Ze diende dan ook weet te hebben van het precair karakter van deze paper, die ze zelf wilde zien verdwijnen. Zij kon dus niet zonder meer uitgaan van en vertrouwen op het blijven bestaan van dit schriftelijk werkstuk.

28. Eén en ander is kennelijk ook zo begrepen door de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen, nu deze in [zijn] beoordeling van het tweede middel (zie paragraaf 5.2.2 van het arrest) bij aanvang stelt:

“In een tweede middel beweert verzoekende partij dat de examenform (...) is gewijzigd en daardoor het rechtszekerheidsbeginsel en het vertrouwensbeginsel geschonden zijn.” [...]

Ook de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen maakt als dusdanig geen melding meer van artikel 134 (4de lid) van het OER en stelt enkel te onderzoeken of er een schending van een gewekt vertrouwen is begaan. Nochtans oordeelt de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen finaal niet of de ‘gewijzigde regeling’ een schending inhoudt van een desgevallend gewekt vertrouwen. Integendeel wordt enkel besloten dat de ‘gewijzigde regeling’ niet tijdig - in de zin van 15 november krachtens artikel 134, 1ste lid van het OER - is medegedeeld aan de studenten.

29. Aldus besluit de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen op basis van een bepaling die oorspronkelijk niet formeel door Clara Fastenaekels in haar verzoekschrift werd vermeld, en die ook inhoudelijk niet uit dat verzoekschrift blijkt.

Immers, Clara Fastenaekels stelt nergens dat de wijziging in praktische voorbereiding de datum van 15 november zou hebben geschonden, maar wel dat deze wijziging ‘plots’ als een soort van verrassing kwam en dus een beweerdelijk reeds gewekt vertrouwen zou geschonden hebben.

De schending van een gewekt vertrouwen is effectief de enige daadwerkelijke kritiek van Clara Fastenaekels, en hiervan werd in de antwoordnota van de verzoekende partij afdoende aangetoond dat deze manifest ongegrond is.”

Beoordeling

6. Daargelaten de vraag of in de rechtspleging bij de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen als administratief rechtscollege het zogenaamde beschikkingsbeginsel (*ne eat iudex ultra petita partium*) in dezelfde mate als in de burgerlijke rechtspleging van toepassing is, verhindert dit beginsel hoe dan ook niet dat de (administratieve) rechter de juridische aard van de door de partijen aangevoerde feiten onderzoekt en het verzoekschrift waarmee de zaak bij hem aanhangig werd gemaakt, interpreteert. Die bevoegdheid tot interpreteren wordt overschreden wanneer de rechter het aangevoerde middel een zodanige invulling geeft die de verzoekende partij er in werkelijkheid niet aan heeft gegeven.

7.1. In haar verzoekschrift voor de eerste rechter, formuleerde huidige verwerende partij haar tweede middel als volgt:

“Het tweede middel is gebaseerd op een schending van artikel 134, vierde lid OER en van het rechtszekerheids- en vertrouwensbeginsel als beginsel van behoorlijk bestuur.

Verzoekende partij hekelde in haar verzoekschrift intern beroep en tijdens de hoorzitting van 1 maart 2011 het feit dat de examenvorm voor het opleidingsonderdeel ‘2mar33 management’ gewijzigd werd in de loop van het eerste semester van het academiejaar 2010-2011 (stuk 3). In het verleden dienden de studenten, d.w.z. vóór de beslissing van uw Raad van 22 oktober 2010 (zaak nr. 2010/90), in een groep van drie een schriftelijk werkstuk te maken. Dit werkstuk vormde dan de basis voor het mondeling examen bij de heer [R.]. In het raam van dit laatste subonderdeel hebben studenten voordien geen examenstof moeten leren.

In de bestreden beslissing beweert verwerende partij nu dat de examinerwijze van voornoemd onderdeel niet zou zijn gewijzigd in de loop van het eerste semester 2010-2011. Bovendien haalt verwerende partij aan dat het argument niet relevant zou zijn, omdat het werkstuk niet apart werd gequoteerd.

Verzoekende partij is heel recent in het bezit gesteld van een verslag van de studentenraad d.d. 7 december 2010 (stuk 9). Uit dit stuk blijkt manifest duidelijk dat de studentenraad bevestigt dat tot op dat ogenblik de

examenvorm voor het opleidingsonderdeel ‘2 ma AR Management’ bestond uit het indienen van een paper en dat deze paper de basis vormt voor het mondeling examen. Dit blijkt ook uit het feit dat de opgave reeds werd uitgedeeld aan het begin van het academiejaar (stuk 5). In de opgave wordt de examenvorm uiteengezet. Het mondeling examen ging dan ook over niets anders.

Uit de bestreden beslissing blijkt nu dat de studenten in januari op een volledig andere wijze een examen hebben afgelegd. Voor het onderdeel van de heer [R.] dienden de studenten plots een handboek tot in de kleinste details van buiten te kennen, een handboek dat 790 blz. telt. Dat de studenten juist dit handboek heel goed moesten kennen blijkt uit de vraag die aan verzoekende partij werd gesteld (zie derde middel). De wijziging van examenvorm bracht dus wel degelijk een ernstige wijziging mee. In plaats van een geschreven paper en een examen op grond hiervan, diende verzoekende partij, ook rekening houdend met haar toestand, plots een heel handboek in detail te kennen.

Bovendien is de motivering tegenstrijdig. Enerzijds stelt verwerende partij dat zij geen rekening heeft gehouden met het arrest van uw Raad daar zij reeds voor het arrest het curriculum wijzigde. Anderzijds stelt verwerende partij dat de wijziging ‘een logisch gevolg is van het feit dat de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen in het besluit nr. 2010/90 van 22 oktober 2010 als volgt besliste ...’ hetgeen de examinatoren ‘aldus verplicht om het schriftelijk werkstuk te vervangen door een daadwerkelijke voorbereidingstijd’. Zij stelt wel rekening gehouden te hebben met het arrest bij het doorvoeren van de wijziging.”

7.2. Verwerende partij heeft in haar tweede middel voor de bodemrechter duidelijk aan de kaak gesteld dat “de examenvorm voor het opleidingsonderdeel ‘2mar33 management’ gewijzigd werd in de loop van het eerste semester van het academiejaar 2011-2011” en dat daardoor onder meer het rechtszekerheidsbeginsel en het vertrouwensbeginsel zouden zijn geschonden. Verzoekende partij had daarmee voldoende kennis van de grief van verwerende partij.

Daargelaten of zij zulks pas in haar samenvattende memorie bij wijze van repliek op de memorie van antwoord nog ontvankelijk mag aanbren- gen, kan verzoekende partij zich niet op een schending van de rechten van verdediging beroepen, aangezien zij in haar antwoordnota voor de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen zelf uitdrukkelijk en, zoals zij het zelf stelt in de toelichting bij het tweede middel hierna, “uitvoerig” verwees naar het bewuste artikel 134, eerste lid, OER. Daardoor kan zij niet betogen de toepassing

ervan op het voorliggende geval niet in het middel, zoals geformuleerd door verwerende partij, te hebben herkend.

7.3. Als dan de bodemrechter in zijn beslissing het middel gegrond bevindt om reden dat het onderwijs- en examenreglement (OER) van de betrokken onderwijsinstelling in artikel 134, eerste lid, volgens hem voorschrijft dat een dergelijke wijziging uiterlijk voor 15 november aan de studenten moet worden bekendgemaakt, betreft hij bij zijn oordeel een door huidige verzoekster zelf aangenomen reglementaire bepaling die concreet invulling geeft aan de door de studente aangevoerde algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

7.4. Het eerste middel is niet gegrond.

B. Tweede en derde middel

Standpunt van de partijen

8.1. In het *tweede middel* voert verzoekster de schending aan van artikel 149 van de Grondwet en van artikel II.15, derde lid, artikel II.22, § 1, eerste lid, 1° en 2°, en artikel II.37, derde lid, van het zogenaamde aanvullingsdecreet -dit is: het decreet van 19 maart 2004 betreffende de rechtspositieregeling van de student, de medezeggenschap in het hoger onderwijs, de integratie van bepaalde afdelingen van het hoger onderwijs voor sociale promotie in de hogescholen en de begeleiding van de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen. In dat verband betoogt zij dat de bestreden beslissing “niet naar recht [heeft] gemotiveerd op grond van welke overwegingen wordt aangenomen dat een loutere wijziging van het voorbereidingsgedeelte voor een mondeling examen, op zich als een wijziging van de examenvorm in de zin van artikel 134 OER moet worden beschouwd”.

Dat middel ontwikkelt zij als volgt:

“(i) Betreffende de motiveringsplicht in het algemeen
33. Artikel 149 van de gecoördineerde Grondwet bevat een formele motiveringsplicht die ook op administratieve rechtscolleges van toepassing is.

Uw Raad heeft de draagwijdte van de motiveringsplicht als volgt verduidelijkt:

‘De motivering moet aantonen op welke feiten de rechter steunt en welke gedachtegang hij volgt om zijn beslissing te nemen, zodat die beslissing voor de partijen verstaanbaar en aanvaardbaar is en zij bovendien kunnen nagaan of zij een rechtsmiddel kunnen aanwenden en zodat de Raad van State in voorkomend geval zijn opdracht als cassatierechter naar behoren kan uitoefenen en nagaan of de wet correct werd toegepast.’

En:

‘(...) een gemis aan motivering - of daarmee gelijkgestelde gevallen, zoals tegenstrijdigheid in de motieven - maakt een schending uit van artikel 149 van de Grondwet’

34. De verplichte motivering van het arrest vloeit overigens ook voort uit het Decreet van 19 maart 2004 betreffende de rechtspositieregeling van de student, de medezeggenschap in het hoger onderwijs, de integratie van bepaalde afdelingen van het hoger onderwijs voor sociale promotie in de hogescholen en de begeleiding van de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

In artikel 2.15, 3de lid alsook artikel 2.22, § 1, 1ste lid, 1° en 2° van het decreet wordt immers gestipuleerd dat de behandeling van een verzoekschrift dient te leiden tot een ‘gemotiveerde’ afwijzing dan wel vernietiging.

Voorts wordt in artikel 2.37, 3de lid ook nog bepaald dat de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen in [zijn] arrest ‘antwoordt op alle opmerkingen van de partijen die de aan het geschil te geven oplossing kunnen beïnvloeden’, dergelijke opmerkingen moeten dus geacht worden de motiveringsplicht van de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen te verzwaren.

(ii) Toepassing t.a.v. het bestreden arrest

35. De Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen besluit in [zijn] arrest d.d. 6 april 2011 dat er sprake is van een ‘gewijzigde regeling’, die niet tijdig aan de studenten zou zijn meegedeeld krachtens artikel 134, 1ste lid van het OER.

36. Voornoemd artikel betreft echter enkel een wijziging van ‘examenform’ en de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen laat na om te motiveren waarom [hij] de wijziging met name als een wijziging van examenform beschouwt. Overigens dient vastgesteld te worden dat in het bestreden arrest zelfs niet expliciet wordt gesteld dat de examenform gewijzigd is.

Aldus ontbreekt met name de gedachtegang waarom er tot een schending van artikel 134, 1ste lid van het OER wordt besloten. De Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen stelt immers niet waarom [hij] van oordeel is dat een wijziging in de loutere praktische aspecten van een examen dient beschouwd te worden als een wijziging van de examenform.

Nochtans was in de verweernota van de Hogeschool voor Wetenschap & Kunst uitvoerig bepleit dat er ten deze geen wijziging van de examenform

voorlag, maar enkel een wijziging in praktische modaliteiten (zie p. 15-18 stuk III.1).

De Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen laat na om hierop te antwoorden, hoewel de verwerping van argumenten ingeroepen door de bestuurde in beginsel (krachtens artikel 2.37, 3de lid van het Aanvullingsdecreet) leidt tot een strengere motiveringsplicht.”

8.2. In het *derde middel* voert verzoekster de schending aan van artikel 134, eerste lid, van het onderwijs- en examenreglement. Daar doet zij gelden dat de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen “een loutere wijziging van de praktische modaliteiten van een examen [...] ten onrechte [heeft] gekwalificeerd als een wijziging van de eigenlijke examenvorm”.

Dat middel ontwikkelt verzoekster als volgt:

“40. Uit het bestreden arrest blijkt dat de weglating van het schriftelijk werkstuk op basis van een vooraf vermelde opgave, ter voorbereiding van het mondeling examen, beschouwd wordt als een wijziging van de examenvorm, bedoeld in artikel 134, eerste lid OER.

41. Uit een volledige lezing van artikel 134 van het OER blijkt echter dat onder ‘examenvorm’ enkel de schriftelijke dan wel mondelinge examenvorm is vervat. De verdere praktische organisatie van het mondelinge of schriftelijke examen maakt geen deel meer uit van de examenvorm. De schriftelijke en mondelinge wijze van examineren worden immers expliciet vermeld in artikel 134 van het OER, dit in tegenstelling tot de praktische elementen van het examenverloop die niet geregeld worden (en dus ook niet onder de examenvorm mogen gerekend worden).

Artikel 134 OER staat dus niet in de weg dat een mondeling examen verder op diverse manieren kan worden ingevuld (vb. al dan niet stellen van diverse bijvragen t.a.v. de hoofdvragen die kunnen voorbereid worden) en een schriftelijk examen evenzeer op diverse wijzen kan worden georganiseerd (bijvoorbeeld *multiple choice*-vragen, één of meer vragen per hoofdstuk, hoofdvragen en bijvragen, e.d.). Er anders over oordelen zou omgekeerd impliceren dat het volledige examenverloop in de toekomst van bij aanvang van het academiejaar tot in de details dient te worden vastgelegd en naderhand niet meer kan gewijzigd worden (ook als daarvoor gegronde redenen zouden bestaan).

Wat ook de praktische modaliteiten van een mondeling examen moge zijn, de essentie van de mondelinge examenvorm bestaat er in dat de studenten zullen beoordeeld worden op hetgeen zij op het moment van het examen mondeling zeggen. Daaraan wordt geen afbreuk gedaan door een wijziging in de organisatie van de schriftelijke voorbereiding.”

9. Volgens verwerende partij is het duidelijk, wat het tweede middel betreft, dat het rechtscollege rekening hield met het verweer van verzoekster, aangezien het bestreden besluit een samenvatting van de argumenten van verzoekster en van verwerende partij bevat. Zij noemt het antwoord van de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen op de argumenten van verzoekster “duidelijk, ten minste op impliciete wijze”.

Wat het derde middel betreft, voert verwerende partij in de eerste plaats aan dat het de feiten van de zaak en de appreciatie van de feiten betreffende het begrip “wijziging van de examenvorm” aangaat, zodat het middel onontvankelijk moet worden verklaard. Over de grond van dat middel betoogt verwerende partij vervolgens dat op basis van artikel 134 van het onderwijs- en examenreglement niet kan worden besloten dat de “examenvorm” beperkt is tot het onderscheid tussen een mondeling en een schriftelijk examen, dat ook de praktische modaliteiten van een examen deel uitmaken van de examenvorm en dat te dezen de examenvorm drastisch is gewijzigd omdat voorheen het mondeling examen betrekking had op een paper die door de studenten moest worden uitgewerkt, terwijl verwerende partij thans een uitgebreid handboek moest instuderen en het mondeling examen enkel op de inhoud van dat handboek betrekking heeft.

10. Ter zake het tweede middel voegt verzoekster daar in haar memorie van wederantwoord nog aan toe dat “het bestreden arrest [...] moeilijk in zijn geheel [kan] worden gelezen, nu er weinig ‘geheel’ is, het bestreden arrest is bijzonder kort in zijn beoordeling van het (gegrond bevonden) tweede middel” en “de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen heeft enkel [...] een ‘gewijzigde regeling’ vastgesteld en besluit zonder nadere duiding dat dit dan meteen een wijziging van examenvorm zou zijn. Het is net deze ‘overgang’ die nergens wordt verantwoord, hetgeen nochtans fundamenteel is nu de praktische modaliteiten van een examen duidelijk van de eigenlijke examenvorm dienen onderscheiden te worden [...] en het bestreden arrest het tegendeel ook niet aanmerkelijk maakt.”

Beoordeling van de exceptie

11.1. Verzoekster legt met het derde middel aan de beoordeling van de Raad van State als cassatierechter voor, dat de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen in de bestreden beslissing een verkeerde toepassing heeft gemaakt van artikel 134 van haar onderwijs- en examenreglement en, meer bepaald, dat hij aan het in die bepaling opgenomen begrip “examenvorm” een verkeerde juridische inhoud heeft gegeven en dat hij uit de feiten die hij als bodemrechter soeverein vaststelt, aldus niet de correcte rechtsgevolgen heeft afgeleid.

Door hierover uitspraak te doen, treedt de cassatierechter niet in de beoordeling van de zaak zelf maar toetst hij enkel de wettigheid van de aangevochten jurisdictionele beslissing.

11.2. Het derde cassatiemiddel is ontvankelijk.

Beoordeling van de beide middelen

12.1. De Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen is een administratief rechtscollege. Artikel 149 van de Grondwet, in zoverre het bepaalt dat elk vonnis met redenen is omkleed, vermeldt een regel die onafscheidbaar is van de opdracht tot berechting van een geschil. De regel geldt voor elk contentieus college.

De motivering moet aantonen op welke feiten de rechter steunt en welke gedachtegang hij volgt om zijn beslissing te nemen, zodat die beslissing voor de partijen verstaanbaar en aanvaardbaar is en zij bovendien kunnen nagaan of zij een rechtsmiddel kunnen aanwenden en zodat de Raad van State in voorkomend geval zijn opdracht als cassatierechter naar behoren kan uitoefenen en nagaan of de wet correct werd toegepast.

Deze bij artikel 149 van de Grondwet opgelegde verplichting aan de rechter om zijn rechterlijke uitspraak te motiveren heeft het karakter van een vormvereiste met beperkte draagwijdte. Een uitspraak is gemotiveerd wan-

neer de rechter duidelijk en ondubbelzinnig de redengeving uiteenzet -al ware die redengeving verkeerd of onwettig- die hem ertoe brengt de beslissing te nemen. Bij de beoordeling of artikel 149 van de Grondwet is nageleefd is bijgevolg niet de vraag aan de orde of in de beslissing een verkeerde beoordeling van de feitelijke gegevens is uitgedrukt. Wanneer een motivering voorts leidt tot onjuiste gevolgtrekkingen in rechte, levert dit een schending van de wet op maar geen motiveringsgebrek. Het gaat er daarbij ook niet om of de motivering omstandig of juist is; alleen een gemis aan motivering -of daarmee gelijkgestelde gevallen, zoals tegenstrijdigheid in de motieven- maakt een schending uit van artikel 149 van de Grondwet.

12.2. Artikel 134 van het onderwijs- en examenreglement, zoals het gold voor het academiejaar 2010-2011, bepaalt:

“Artikel 134 (examenvorm en examenduur)

De vorm van een examen wordt bepaald naargelang van de doelstellingen van het opleidingsonderdeel en de onderwijsmethode. De examenvorm wordt vastgelegd door de permanente onderwijscommissie, op voorstel van de titularis of de coördinator, als er meerdere titularissen zijn. De laatst goedgekeurde examenvorm blijft gelden zolang niet anders wordt beslist. Noodzakelijke aanpassingen worden op dezelfde wijze goedgekeurd, in principe in het academiejaar voorafgaand aan het academiejaar waarin de regeling wordt toegepast, en in noodgevallen uiterlijk voor 15 november van het academiejaar waarin de regeling wordt toegepast.

In het geval van een individuele verplaatsing van een examen overeenkomstig artikel 114, 120 of 122 kan de vorm van het examen anders zijn dan standaard vastgelegd. Overeenkomstig artikel 159, § 6 kan ook een tweede examenkans onder een andere vorm plaatsvinden.

De examenvorm staat beschreven in de programmagids en op het examenrooster.

Bij een mondeling of deels mondeling examen beschikt de student over een schriftelijke voorbereidingstijd van ten minste twintig minuten.

Tenzij uitdrukkelijk anders is meegedeeld aan de studenten, gebeurt elk examen zonder gebruik van enig hulpmiddel.

Om tijdelijke redenen van lichamelijke of psychische aard kunnen studenten, als zij daar uiterlijk drie weken vóór de opening van de examenperiode om verzoeken, van de voorzitter van de examencommissie toestemming krijgen om examens op een andere dan de vastgelegde wijze af te leggen of gebruik te maken van bijzondere technische hulpmiddelen. Dit kan eveneens voor studenten met een functiebeperking.

[...]

Een examen dat bestaat uit een beoordeling op één bepaald moment mag maximaal een halve dag (ca. 4 uur) in beslag nemen.

Van de student wordt verwacht dat hij/zij bij een schriftelijk examen een duidelijk, verzorgd en goed leesbaar examen inlevert. Wanneer een gegeven antwoord in meerdere betekenissen te begrijpen valt, kan de examinator ervan uitgaan dat de student de examenstof onvoldoende beheerst. Vandaar dat de student er alle belang bij heeft zijn antwoord accuraat te formuleren.”

13. De Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen heeft het middel, geput uit de schending van het rechtszekerheidsbeginsel en het vertrouwensbeginsel, gegrond verklaard op grond van de volgende overwegingen:

“Uit de voorgelegde stukken blijkt dat verwerende partij in het begin van het academiejaar 2010-2011 aan de studenten ‘bouwmanagement’ van het 2e Master architectuur, een opgave heeft gegeven waarvan volgens de toenmalige regeling, de uitwerking de basis zou vormen voor de schriftelijke voorbereiding van een ‘geïntegreerd mondeling examen’. Uit dezelfde voorgelegde stukken en de toelichting tijdens de hoorzitting blijkt dat -om welke reden ook- ter voorbereiding van het mondeling examen, het schriftelijk werkstuk op basis van de voormelde opgave, werd weggelaten. De schriftelijke voorbereiding diende thans te gebeuren op basis van de kennis die de examinandus had ingestudeerd. De Raad is van oordeel dat de gewijzigde regeling niet overeenkomstig artikel 134, eerste lid van het OER, uiterlijk op 15 november, op de reglementaire wijze aan de studenten is bekend gemaakt.”

14. Artikel 134 OER definieert niet wat onder “examenvorm” begrepen moet worden. Dit vastleggen laat het OER voor elk opleidingsonderdeel “naargelang van de doelstellingen [...] en de onderwijsmethode” over aan de permanente onderwijscommissie (POC), op voorstel van de titularis of de coördinator, als er meerdere titularissen zijn. Het behoort derhalve tot de beoordelingsvrijheid van de POC om, binnen de grenzen van de redelijkheid, *ad hoc* de examenvormen zoals permanente evaluatie, paper, *take-home* examen, presentatie, portfolio, rollenspel, stage en zo meer, vast te leggen. Die examenvorm wordt luidens artikel 134 OER beschreven in de programmagids en op het examenrooster.

De Raad van State is het dan ook niet eens met verzoekster, dat uit artikel 134 OER afgeleid moet worden dat voor de POC enkel de tweedeling

schriftelijke en mondelinge examens bepalend is voor het vastleggen van de aldaar bedoelde “examenvorm” en dat al het overige noodzakelijk te definiëren is als “praktische organisatie” van het examen. Bij wijze van voorbeeld, kan een paper ondergebracht worden bij de schriftelijke examens maar kan evengoed de paper slechts de voorbereiding zijn van een mondeling examen. Een permanente evaluatie als examenvorm kan even goed mondelinge interventies evalueren als schriftelijke prestaties, of beide. Ook de aard van de voorbereiding die aan de student gegeven wordt, kan aldus in het ene geval wel en in het andere geval niet determinerend zijn om te kunnen gewagen van een aanpassing van de examenvorm, dan wel van een loutere praktische organisatie ervan.

15. Door te stellen dat artikel 134 OER enkel de keuze laat om hetzij schriftelijke, hetzij mondelinge examens als “examenvorm” vast te leggen, gaat verzoekster uit van een verkeerd uitgangspunt en faalt het derde middel naar recht.

16. Volgens verzoekster betreft de wijziging die te dezen is doorgevoerd evenwel geen gewijzigde “examenvorm”, maar slechts een “praktische modaliteit” van het examen, omdat het enkel betrekking heeft op de wijze van voorbereiding voor het mondeling examen, en heeft zij dit in haar verweer voor de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen uitvoerig beargumenteerd.

17. Verzoekster heeft aan de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen een uittreksel van de programmagids voorgelegd, waaruit blijkt dat een “geïntegreerd mondeling examen” als de examenvorm voor het opleidingsonderdeel “33 management” was vastgesteld.

De Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen heeft uit de hem voorgelegde stukken afgeleid dat verzoekende partij “in het begin van het academiejaar 2010-2011 aan de studenten ‘bouwmanagement’ van het 2e Master architectuur, een opgave heeft gegeven waarvan volgens de toenmalige regeling, de uitwerking de basis zou vormen voor de schriftelijke voorbereiding van een ‘geïntegreerd mondeling examen’”.

Door te oordelen dat verzoekster “de gewijzigde regeling” voor 15 november aan de studenten moest bekendmaken “overeenkomstig artikel 134, eerste lid” en die gewijzigde regeling in de bestreden beslissing te omschrijven als de wijziging aan de schriftelijke voorbereiding van het mondelinge examen, heeft de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen onmiskenbaar aangegeven dat hij die bedoelde “gewijzigde regeling” kwalificeert als een aanpassing van de examenvorm als bedoeld in artikel 134, eerste lid, OER.

Ook al stelt dit verzoekster in staat, zoals verwerende partij het opwerpt, om in het derde middel de schending aan te voeren van artikel 134, eerste lid, OER, dan toch moet de Raad van State met verzoekster vaststellen dat de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen de partijen, noch de Raad van State deelgenoot maakt van zijn gedachtegang waarom de weglating van het schriftelijk werkstuk als voorbereiding op het mondeling examen van aard is om te besluiten dat er, in dat laatste geval, niet langer sprake is van een “geïntegreerd mondeling examen”, te weten de overeenkomstig artikel 134 OER bekendgemaakte en door verwerende partij nergens in vraag gestelde omschrijving van de examenvorm voor het betrokken opleidingsonderdeel.

Aldus heeft de bodemrechter nagelaten met de vereiste duidelijkheid te motiveren waarop hij zijn overtuiging steunt, om de voor hem gebrachte feiten juridisch correct als een wijziging van de vastgelegde onderwijsvorm te kwalificeren en heeft hij de door de Raad van State uit te oefenen wettigheidscontrole onmogelijk gemaakt.

18. In die mate is het tweede middel gegrond.

BESLISSING

1. De Raad van State vernietigt het besluit nr. 2011/026 van 6 april 2011 van de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen.

2. Dit arrest zal in de registers van voormeld rechtscollege worden overgeschreven en melding ervan zal worden gemaakt op de kant van het vernietigde besluit.

3. De zaak wordt verwezen naar de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen, anders samengesteld.

4. De verwerende partij wordt verwezen in de kosten van het cassatieberoep, begroot op 175 euro.

Dit arrest is uitgesproken te Brussel, in openbare terechtzitting van 15 februari 2012, door de Raad van State, XIIe kamer, samengesteld uit:

Dierk Verbiest,	kamervoorzitter,
Geert Van Haegendoren,	staatsraad,
Pierre Barra,	staatsraad,
bijgestaan door	
Frank Bontinck,	griffier.

De griffier

De voorzitter

Frank Bontinck

Dierk Verbiest